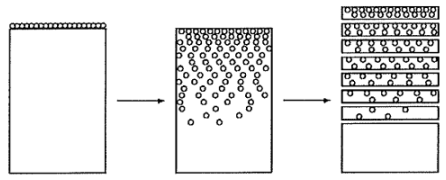

H6: roosterdefecten

6.1 inleiding

tracer experiment	<p>radioactieven worden gedetecteerd wanneer ze vervallen > sturen hoogenergetische straling uit > we traceren dit volgens:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1: dunne laag van radioactieve atomen aangebracht op een kristal > atomen in dunne laag zijn van zelfde soort als atomen vh kristal 2: kristal met dunne laag wordt op hoge temp verwarmd 3: dunne laag wordt stapsgewijs vh kristal verwijderd > atoomlaag per atoomlaag 4: meet de radioactiviteit van elke laag > bereken met de halfwaardetijd vd tracer en de tijd die sinds de afzetting is verstreken, hoeveel traceratomen zich in de laag bevinden > concentratieprofiel vh radioactief isotoop wordt bepaald <p>>> tracer atomen diffunderen in het materiaal</p>
roosterdefecten	<p>= verschijnsel waarbij dichtste stapeling niet wordt nagegaan > in een kristal zitten altijd enkele atomen/ionen niet exact op de juiste positie > deze defecten geven eigenschappen die een 'perfect' kristal niet zou hebben</p>
types roosterdefecten	<ol style="list-style-type: none"> 1: puntdefecten: vacatures, interstitiëlen en vreemde atomen/ionen 2: lijnfecten/dislocaties 3: oppervlak

6.2 puntdefecten: vacatures en interstitiëlen

6.2.1 evenwichtsaantal vacatures in een mono-atomair kristal

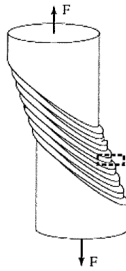
def: vacatures	= onbezette roosterplaatsen
def: interstitiëlen	<p>= atomen/ionen op een plaats die geen roosterplaats is</p> <p>>> bestaan hiervan maakt diffusie mogelijk</p>
bewijs bestaan vacatures	<p>bekijk een schikking van atomen A > de entropie van dit systeem is gegeven door: $S = k \ln W$ met k de cte van Boltzmann en W de aantal mogelijke schikkingen</p> <p>We willen zien of vacatures thermodynamisch verantwoord zijn > bekijk N roosterplaatsen, waar n atomen worden weggehaald > deze atomen worden op het opp vh kristal geplaatst > er zijn nu n+N roosterplaatsen > de vrije energie is: $F = U - TS = U$ aangezien voor deze situatie W=1 en dus de entropie nul bedraagt > na het aanmaken vd vacatures is de vrije energie: $F' = U + n\Delta E_v - kT \ln W$ waarbij $W = C_{N+n}^n = \frac{(N+n)!}{n!N!}$ met ΔE_v = energie nodig om een vacature te vormen</p>

bewijs bestaan vacatures	<p>we kunnen $\ln W$ berekenen als:</p> $\ln W = \ln C_{N+n}^n = \ln \left[\frac{(N+n)!}{n!N!} \right] = \ln [(N+n)!] - \ln [n!] - \ln [N!]$ <p>met de benaderingsformule van Sterling kan dit genoteerd worden als:</p> $\ln W = (N+n) \ln(N+n) - (N+n) - n \ln n + n - N \ln N + N$ $= (N+n) \ln(N+n) - n \ln n - N \ln N$ <p>dus:</p> $F' = U + n\Delta E_v - kT [(N+n) \ln(N+n) - n \ln n - N \ln N]$ <p>de vrije energieverandering $\Delta F = F' - F$ per roosterplaats is dan:</p> $\Delta F/N = x\Delta E_v - kT \left[\ln(1+x) + x \ln \left(\frac{1+x}{x} \right) \right]$ <p>met $x = n/N$</p> <p>> bij cte temp heeft deze functie een minimum bij een negatieve waarde van vrij energie maw: een bepaalde hoeveelheid vacatures leidt tot lagere vrije energie > de evenwichtsconcentratie aan vacatures wordt op basis van dit minimum berekend:</p> $\frac{\partial \Delta F}{\partial n} = \Delta E_v - kT \ln \frac{n+N}{n} = 0$ $\ln \frac{n}{N+n} = -\frac{\Delta E_v}{kT}$ $\frac{n}{n+N} = e^{-\Delta E_v/kT}$ <p>als $n \ll N$ $\frac{n}{N} = e^{-\Delta E_v/kT}$</p> <p>>> hiermee kunnen we een schatting van aantal vacatures maken</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>A A A A A A A A</p> <p>A A A A A A A A</p> <p>A A A A A A A A</p> <p>(a)</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>A A</p> <p>A A A A</p> <p>A A A A</p> <p>(b)</p> </div> </div>
evenwichtsconcentratie van interstitiëlen	<p>n_i atomen worden uit de bulk van kristal weggenomen ie: er worden n_i vacatures gemaakt > er zijn $N!/((N-n_i)!n_i!)$ keuzemogelijkheden > deze n_i worden dan op N_i interstitiële posities geplaatst > er zijn $N_i!/((N_i-n_i)!n_i!)$ manieren om dit te doen > met ΔE_{fr} de energie om een Frenkel-paar te maken wordt de uitdrukking:</p> $\frac{n_i}{\sqrt{NN_i}} = e^{-\Delta E_{fr}/2kT}$ <p>de verhouding vacatures tov interstitiëlen is dan:</p> $\frac{n/N}{n_i/N_i} = \frac{n}{n_i} = \exp \left[\left(\frac{\Delta E_{fi}}{2} - \Delta E_v \right) / kT \right]$
6.2.2 puntdefecten in verbindingen	
puntdefecten in verbindingen	<p>In verbindingen is de concentratie aan vacatures typisch veel hoger > echter: er moet altijd elektroneutraliteit zijn > wordt verzekerd door e^- of ionen die verschillende valentietoestanden hebben</p> <p>vb: in AB-type zoals NaCl moet het aantal kationvacatures gelijk zijn aan het aantal anionvacatures en dergelijke paren worden dan</p> $\frac{n}{N} \propto e^{-\Delta E_p/2kT}$ <p>met ΔE_p de vormingsenergie voor een defectenpaar</p> <p>verder: elk tweewaardig ion geeft aanleiding tot een vacature</p>

6.3 dislocaties

6.3.1 glijding

glijding

bij vervorming van kristal hebben we een plastisch en elastisch gebied:

- > plastisch = omkeerbaar
- elastisch = onomkeerbaar

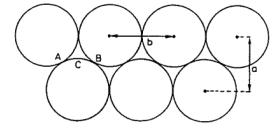
Nu: glijdlijnen zijn treden die op het oppervlak van kristal verschijnen bij plastische vervorming

- > aantal vergroot naarmate de vervorming vergroot
- > parallel aan elkaar, gescheiden door de volgende set glijdlijnen
- > glijding gebeurt in een welbepaalde kristallografische richting
- nl: die van dichtstgestapelde richting waarvoor de component van F het grootst is

glijding theoretisch

beschouw twee aanliggende (001)-vlakken die we de glijdvlakken noemen

- > de afstand ertussen is a
- de afstand tss de atomen in één vlak is b

verplaats het bovenste vlak een afstand x tov het onderste

- > kracht moet uitgeoefend worden
- > zorgt voor een schuifspanning σ :

$$\Delta y = \frac{1}{\mu} \sigma \cdot y_0$$

met $\sigma = F/A$ de schuifspanning en μ = glijmodulus

Nu: de betrekking tss σ en x heeft een periodiek karakter

- > σ moet nul worden voor $x=0, b/2, b, \dots$
- > stabiele en labiele evenwichtsposities komen hiermee overeen
- > het verband wordt gegeven door:

$$\sigma = \sigma_m \sin(2\pi x/b)$$

en dus voor kleine verplaatsingen:

$$\sigma \approx \sigma_m 2\pi x/b$$

uit de definitie van glijmodulus geldt er:

$$x = \frac{1}{\mu} \sigma a$$

uit de combinatie van deze twee vgl'n kunnen we σ_A berekenen:

$$\sigma_A = \frac{b}{a} \frac{\mu}{2\pi}$$

>> bij ruwe benadering kunnen we stellen dat $a=b$

- > dan is de glijsterkte gelijk aan de glijmodulus gedeeld door 2π

6.3.2 definitie van de types dislocaties

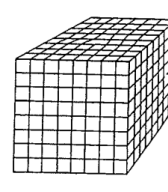
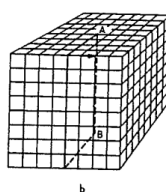
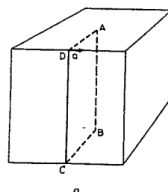
types dislocaties

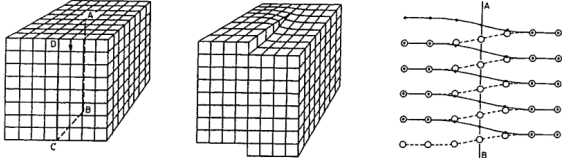
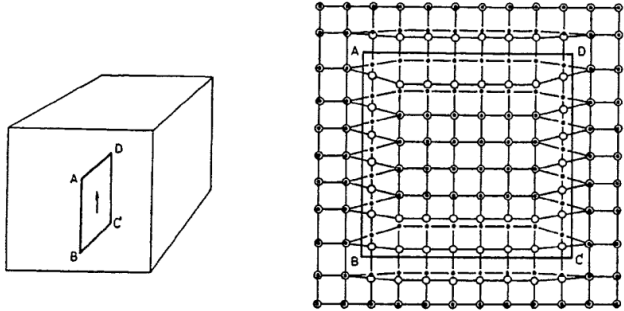
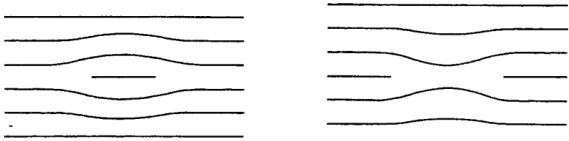
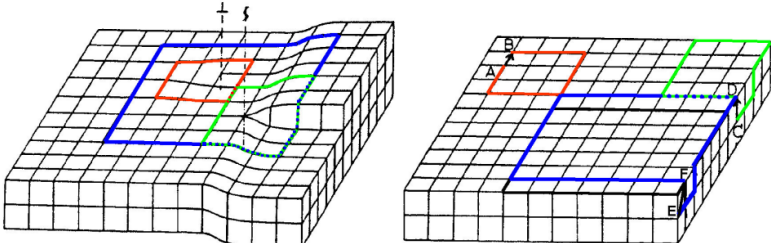
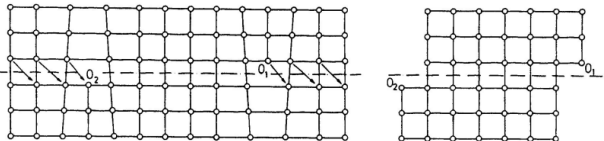
- 1: randdislocaties
- 2: schroefdislocaties
- 3: dislocatiering
- 4: prismatische dislocatiering

1: randdislocaties

bekijk een kristal opgebouwd uit elementaire kubusjes met zijde a

- > maak een snede ABCD volgens een netvlak
- > verplaats het rechterdeel van snede over een afstand a
- > er ontstaat een spie in de materie
- > er is een half vlak aanwezig in de materie
- > noem deze lijn de dislocatielijn

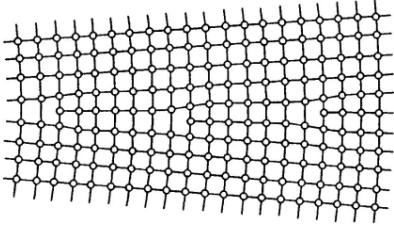

2: schroefdislocatie	<p>neem opnieuw ABCD > verplaats beide helften tov elkaar > dit vormt één schroefoppervlak</p>
3: dislocatiering	<p>Neem ABCD volledig in het kristal gelegen > voer een verplaatsing uit zoals in de afbeelding > wordt begrensd door twee schroef- en twee randdislocaties</p>
4: prismatische dislocatiering	<p>dislocatiering waarbij de verplaatsing ipv parallel aan ABCD, loodrecht wordt uitgevoerd</p>
6.3.3 Burgers-circuit en Burgersvector	
Burgersvectoren	<p>Bekijk een kristal met schroef- en randdislocaties > we tekenen gesloten circuits rond elk van hen en één rond beide > indien deze circuits op een identieke manier in een perfect kristal herhaald worden dan zijn ze niet meer gesloten</p> <p>We moeten vectoren toevoegen om de circuits volledig te maken: $\vec{CD}$ en $\vec{EF} = \vec{AB} + \vec{CD}$ > noem deze vectoren Burgersvectoren > staat: - loodrecht op de dislocatielijn ve randdislocatie - evenwijdig aan de dislocatielijn ve schroefdislocatie > indien de dislocatielijn schuin staat tov de dislocatielijn Dan kan deze ontbonden worden in rand- en schroefdislocatie componenten</p>
6.3.4 beweging door glijding	
herordening van atomen	<p>bekijk twee randdislocaties in O_1 en O_2 > stand vd dislocatielijn is een labiel evenwicht > wanneer dit wordt verbroken herordenen de atomen zich ie: de dislocatielijn beweegt en wordt uit het kristal verdreven > er komen treden op het opp</p> <p>De beweging vd dislocatielijn is progressief ie: op ieder ogenblik vd beweging bewegen maar een beperkt aantal atomen over een kleine afstand</p> <p>Verder: glijding is enkel mogelijk in vlakken waarin de Burgersvector gelegen is</p>

6.3.5 aantonen van dislocaties

etsen	Bekijk een rooster met een dislocatie > op die plaats zullen etsmiddelen sneller aangetast worden dan op andere plaatsen > er ontstaan etsputten > bekijk deze etsputten en je vindt de dislocaties
belang dislocatiedichtheid	Bekijk halfgeleiders > dislocaties hebben negatieve invloed op de elektrische eigenschappen vd halfgeleider dislocaties bevorderen het diffunderen vd onzuiverheden

6.3.6 korrelgrenzen

korrelgrenzen	<p>bekijk twee kubisch primitieve roosters die over een hoek θ gedraaid zijn tov elkaar</p> <p>> we kunnen een continue verbinding maken tss de roosters</p> <p>> doe dit via evenwijdig gespatieerde randdislocaties</p> <p>Zei D de afstand tss twee opeenvolgende dislocaties</p> <p>> dan geldt voor kleine hoeken $\theta = D/b$, met b de burgersvector</p>
---------------	--

6.3.7 de oorsprong van dislocaties

oorsprong van dislocaties	dislocaties in een kristal zijn niet in thermodynamisch evenwicht > het is dus mogelijk om een perfect kristal te vormen > vb: <i>whiskers</i> = kristallen met doorsnede $1\mu\text{m}$ en lengte van enkele cm echter: het aanraken vh kristal kan al genoeg zijn om dislocaties op te wekken
---------------------------	--